

عسل اخویان پهرانی

سردبیر
پیشران

دستیابی به اقتصاد دانش بنیان به یکی از ضرورت‌های توسعه کشورها در سال‌های اخیر تبدیل شده است؛ اقتصادی با محوریت توسعه مهارت‌ها و فناوری‌های نوین که سرمایه اصلی آن نیروی متخصص و دانش فنی است. بر اساس همین ضرورت، کشور ما نیز در یک دهه اخیر شاهد تلاش‌های زیادی در جهت شکل‌گیری زیرساخت‌های مورد نیاز و حرکت به سوی توسعه فناوری محور، شکل‌گیری و رشد شرکت‌های دانش بنیان، رفع نیازهای فناورانه کشور و توسعه اقتصاد دانش بنیان بوده است اما همین موضوع موجب شده بسیاری از افراد متخصص و نیروهای ماهر برای استفاده از فرصت‌های شغلی و ظرفیت‌های راه‌اندازی کسب و کارهای نوین، راهی کلانشهرها به‌ویژه تهران شوند. معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری در جهت رفع این چالش به تازگی برنامه جدیدی را با عنوان «برش استانی اقتصاد دانش بنیان» اجرایی کرده که قرار است سهم برابری از حمایت‌ها و فرصت‌سازی‌ها برای توسعه دانش بنیان را پیش روی استان‌های مختلف کشور قرار دهد. در گفت‌وگو با دکتر ابوالفضل باقری، مشاور معاون سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان اهداف این طرح و میزان پیشرفت آن را جویا شده‌ایم.

دکتر باقری:

برنامه برش استانی که در قالب انعقاد تفاهم‌نامه با استانداری‌ها پیش خواهد رفت در مرحله اول با امضای تفاهم‌نامه میان استانداران پنج استان منتخب یزد، کرمان، زنجان، مرکزی و آذربایجان شرقی و معاون علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری آغاز به‌کار کرده است

زیست‌بوم نوآوری و فناوری کشور بر اساس ظرفیت و توانمندی بالای شرکت‌های دانش بنیان است که در عرصه‌های مختلفی رشد کرده. شرکت‌های متعددی با ارائه محصولات دانش بنیان موفق شده‌اند به بسیاری از نیازهای کشور پاسخ دهند. هرچند این مسیر نوبا با چالش‌ها و نقاط ضعفی نیز همراه است که شاید بتوان متتمرکز بودن شرکت‌ها و توان فناورانه کشور در تهران و محدود کلانشهرها را از مهم‌ترین آنها بر شمرد. دکتر ابوالفضل باقری در این خصوص توضیح می‌دهد: «این متتمرکز بودن باعث به وجود آمدن چرخه معیوبی شده است. وقتی شرکت‌ها و ظرفیت‌های فناورانه در چند کلانشهر به‌ویژه تهران متمرکزند، نخبگان و افراد ماهر و مستعد کشور نیز می‌کشند به این شهرها مهاجرت کنند و متعاقب آن حمایت‌های دولت هم بیشتر به سمت این نقاط متمرکز خواهد شد که شامل حال تعداد بیشتری از نخبگان و شرکت‌ها شود.» به عقیده مشاور معاون سیاست‌گذاری و ارزیابی راهبردی معاونت علمی و فناوری، این چرخه معیوب موجب حمایت بیشتر از نقاط برخوردار و تقویت آنها شده و این نقاط مانند آهنربا نخبگان را از سراسر کشور به خود جذب می‌کند و موجب می‌شوند بسیاری از شهرها و استان‌های کشور خالی از افراد مستعد و فناور شود.

برش مساوی از توسعه اقتصاد

رهبر معظم انقلاب در بیانات‌شان بارها بر مردمی شدن اقتصاد دانش بنیان تأکید داشته‌اند؛ این در حالی است که اگر تمام مناطق کشور به طور متوازن درگیر فعالیت‌های دانش بنیان نباشند، مردمی شدن اقتصاد دانش بنیان به وقوع نخواهد پیوست. عارضه تمرکزگرایی که سال‌هاست گریبانگیر زیست‌بوم فناوری و نوآوری کشور شده از یکسو و توجه ویژه ماده ۱۲ قانون جهش تولید دانش بنیان بر استفاده از ظرفیت استان‌ها و استانداری‌ها در مسیر توسعه اقتصاد دانش بنیان کشور از سوی دیگر موجب شد تا این دغدغه در معاونت علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان مورد توجه قرار گیرد و در نهایت به شکل‌گیری برنامه «برش استانی اقتصاد دانش بنیان» منجر شد. دکتر باقری در خصوص پیشرفت این طرح به پیشران می‌گوید: «این برنامه که در قالب انعقاد تفاهم‌نامه با استانداری‌ها پیش خواهد رفت در مرحله اول یا پایلوت با امضای تفاهم‌نامه میان استانداران پنج استان منتخب یزد، کرمان، زنجان، مرکزی و آذربایجان شرقی و معاون علمی و فناوری و اقتصاد دانش بنیان

بررسی جزئیات و چشم‌انداز طرح «برش

توسعه اقتصاد دانش بنیان

تمام استان‌های کشور اجرایی شود.

تفاهم‌نامه‌هایی متناسب با اقتضائات استانی

به گفته دکتر باقری، از تلاش‌های مهم صورت گرفته در اجرای این برنامه، تدوین دقیق و حساب شده تفاهم‌نامه متناسب با اقتضائات و ظرفیت‌های هر استان است. در واقع متن تفاهم‌نامه همه استان‌ها یکسان نخواهد بود اما به صورت کلی شامل چند بخش اصلی است:

۱ تعیین اهداف و شاخص‌های بررسی عملکرد و رقم‌کشی هدف‌گذاری شده برای توسعه اقتصاد دانش بنیان که قرار است هر استان در طول دوره دو ساله به آن دست یابد. این اهداف و شاخص‌ها به تفکیک برای هر استان، بر مبنای بررسی وضعیت کنونی استان و هدف‌گذاری جهشی و تحول‌آفرین برای ارتقای وضعیت فعلی مشخص می‌شود. این شاخص‌ها به‌طور کلی شامل مواردی مانند تعداد شرکت‌های دانش بنیان استان، میزان فروش محصولات دانش بنیان استان، میزان اشتغال‌زایی دانش بنیان برای افراد متخصص و ماهر و... است.

۲ سیاست‌ها و خط‌مشی‌های مشخصی در تفاهم‌نامه برای هر استان در نظر گرفته شده است. شناسایی مهم‌ترین ظرفیت‌ها و مزیت‌های هر استان با هدف متمرکز کردن حمایت‌ها بر بخش‌های اقتصادی مستعد ارتقای ارزش افزوده هر استان و حل مسائل اصلی آن در اولویت قرار دارد. برای مثال اگر محور اقتصادی استانی بر مبنای کشاورزی باشد تلاش شده تا در سیاست‌گذاری نگاه ویژه‌تری به این ظرفیت شود.

۳ دستیابی به اهداف در نظر گرفته شده در تفاهم‌نامه بدون شک به تأمین مالی نیاز خواهد داشت. بر این اساس منابع مختلفی برای امکان تأمین مالی مناسب در هر استان در نظر گرفته می‌شود که شامل حمایت‌هایی از محل بودجه معاونت علمی و فناوری و استانداری هر استان، حمایت‌های صندوق نوآوری و شکوفایی، تسهیلات تبصره ۱۸، منابع اعتبار مالیاتی، منابع مسئولیت اجتماعی شرکت‌های هر استان و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی خواهد بود. در این بخش تلاش شده است تا منابع دولتی و حمایت‌های در نظر گرفته شده، اهرمی برای به جریان انداختن سرمایه بخش خصوصی در مسیر توسعه اقتصاد دانش بنیان در کشور باشد. میزان منابع نیز با توجه به ظرفیت‌های هر استان و طرح‌های پیش‌بینی شده برای هر استان متفاوت خواهد بود که به‌طور میانگین برای هر استان

ریاست جمهوری با حضور وزیر کشور و رئیس صندوق نوآوری و شکوفایی در ۳۰ مرداد سال جاری آغاز به‌کار کرده است. به گفته مشاور معاون سیاست‌گذاری معاونت علمی و فناوری، مبنای انتخاب این پنج استان در مرحله اول، بیشتر بر اساس شاخص‌های پیگیری، جدیت و عزم استاندار و تیم اجرایی استان بوده است. استانداران و تیم‌های اجرایی هر استان نقش مؤثری در تدوین این برنامه و در حال حاضر اجرای آن دارند.

نشانه‌گیری ۴ هدف اصلی

برنامه برش استانی اقتصاد دانش بنیان که در مرحله اول در قالب تفاهم‌نامه‌های دوساله پیش خواهد رفت، در کنار اهدافی مانند توسعه بازار کالا و خدمات دانش بنیان، تکمیل زنجیره ارزش صنایع اولویت‌دار استان‌ها به منظور تولید محصولاتی با ارزش افزوده بالاتر، رشد کمی و کیفی شرکت‌ها و فعالیت‌های دانش بنیان، اشتغال‌زایی برای نیروی انسانی نخبه و تحصیلکرده و ایجاد و توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز زیست‌بوم نوآوری و فناوری استانی، چهار هدف اصلی را دنبال می‌کند:

۱ توسعه متوازن و عدالت منطقه‌ای در حوزه اقتصاد دانش بنیان؛ کمک به توسعه زیرساخت‌های مورد نیاز در خارج از مرکز و توزیع متوازن حمایت‌های دیده شده در قانون جهش تولید دانش بنیان برای کمک به توسعه اقتصاد دانش بنیان کشور از اولویت‌های مهم این طرح به شمار می‌رود.

۲ حل مسائل و چالش‌های منطقه‌ای و ملی در کشور؛ در جهت رفع چالش‌های منطقه‌ای یا کلی کشور، استفاده از ظرفیت‌های تمام استان‌ها می‌تواند راهکارهای مناسب‌تری را فراهم کند.

۳ تقویت ظرفیت‌ها و مزیت‌های منطقه‌ای؛ اقتصاد کشور ما همانند اقلام چهارفصل آن بسیار متنوع است. به همین دلیل باید تمام ظرفیت‌ها و مزیت‌های هر منطقه از کشور در جهت توسعه اقتصاد دانش بنیان، تقویت و مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

۴ اجرای مؤثر قانون جهش تولید دانش بنیان در سراسر کشور؛ از دغدغه‌های مهم کشور به‌ویژه در مناطق خارج از پایتخت این است که برخی مفاد قانونی به‌خوبی و روانی تهران و کلانشهرها اجرا نمی‌شود. در این تفاهم‌نامه تلاش شده با ظرفیت‌های معاونت علمی و استانداری، تمام حمایت‌های قانونی در نظر گرفته شده برای توسعه اقتصاد دانش بنیان به صورت یکنواخت و کامل در

مرکزی

یزد

کرمان